

د ژوند د چاپیریال د ساتنې

د ژوند د چاپیریال عملی ساتنه

لیکنه او ډیزاین
روح الله سلطانپوری

۱۳۷۶

د کتاب پيژندنه

د ژوند د چاپيريال عملي ساتنه	د کتاب نوم:	+
روح الله سلطاني پوري	ليکنه او ډيزاين:	+
۳۰۰۰ ټوکه	د چاپ شمير:	+
۱۳۷۶ (۱۹۹۷)	د چاپ کال:	+
پوهنمل عطاء محمد نورزاد	کتونکی:	+
فرهاد وهاب	کمپوزر:	+

WWF-P

مالي مرستندوی: +

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

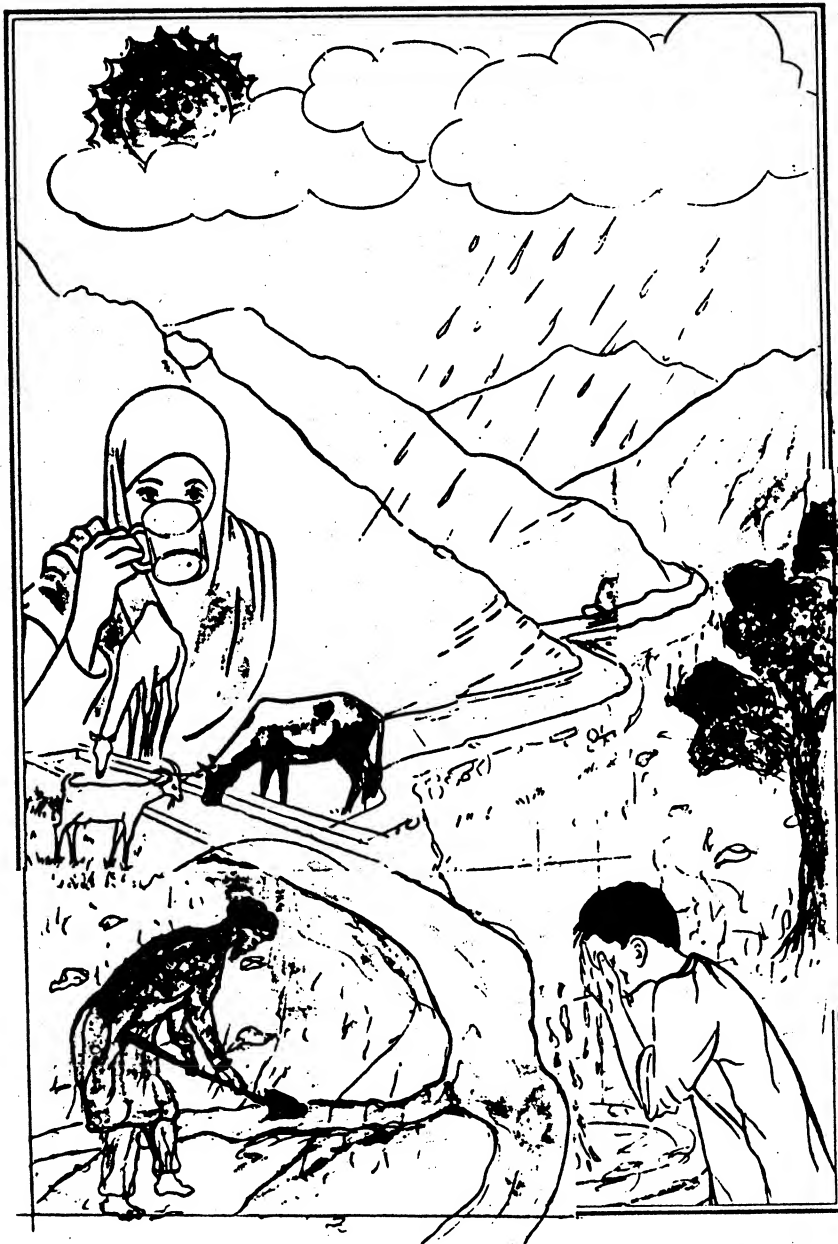
سرېزه

د ژوند د چاپیریال د ساتنې په هکله مرسته د بشر د هرو کړی یوه مهمه دنده ده، خوله بده مرغه زموږ یوشمیر وگړي له دې ټولنیزې دندې څخه ناخبره دي، نولدی کبله دوی نشي کولای چي په اغیزمنه توگه پدی برخه کې دڅه کولو جوگه شي.

زموږ هدف ددې تنویری کتاب څخه دادی ترڅو زموږ هیواد وال د ژوند د چاپیریال او دهغه د ستونزو څخه خبر شي او پدی توگه د خپلو ساده څو مهمو کړو وړو له لاری د ژوند د چاپیریال په ساتنه کې مرسته کړي او نور هم دی ډول کتورو او ثوابي کارونو کولوته وهڅوی ترڅو و کولای شي چي ټول بشر په یوه روغ چاپیریال کې ژوند وکړي او دنورو ژویولکه نباتاتو، حیواناتو او مرغانو لپاره هم د ژوند یوه روغ او هوسا چاپیریال چمتو شي.

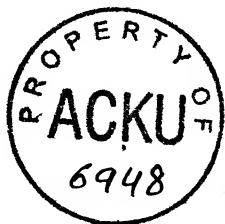
و من الله توفیق

روح الله سلطانپوری

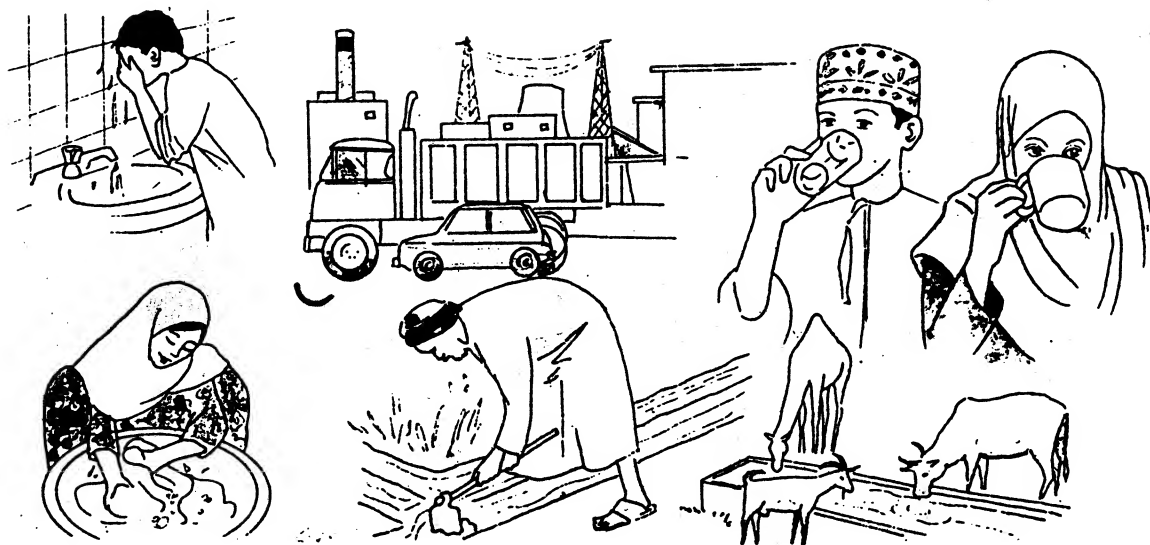

اوبه د الله (ج) دلويو
نعمتونو څخه يو نعمت
دی چی د مختلفو
مقصدونو لپاره دهغه
څخه ګټه اخيستله کيږي.
اوبه د ژوند سرچينه ده،
برسیره پردی چی
حيوانات، نباتات او

انسانان دهغه څخه ګټه اخلي، په کرڼه، د څيزونو په مينځلو او پاکولو،

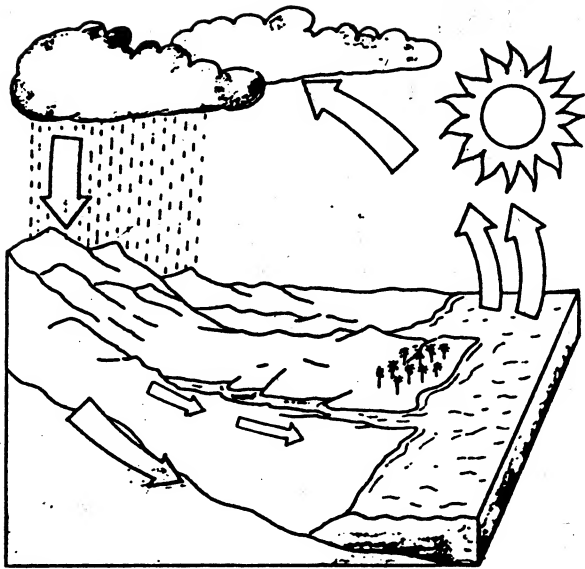
دبريښناد بندونو په جوړولو، کارخانو او نورو ډيرو مجايونو کې دهغه څخه په زياته اندازه ګټه اخيستله کيزی.

دځمکې دمنځ درې پرڅلور برخې اوبو او يوه برخه و چي نيولی ده. دځمکې پرمخ د اوبو زياته اندازه دسمندرونو تروی او مالګينه اوبه دی اوبوازی به سلوکی 3 برخې اوبه يي خوږی اودګټی وړدی چي درودونو، چينو، کاریزونو، څاګانو او ویاڼو اوبه دهمدی ډلی پوری اړه لری.

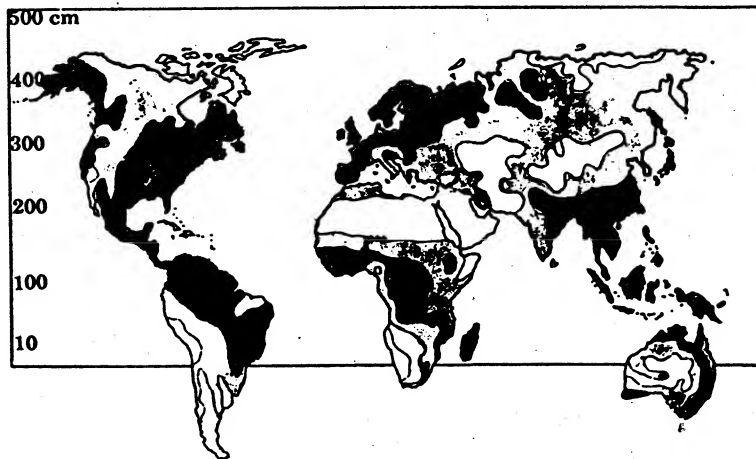

دنوموړو خوږو اوبو یوه لږه اندازه دانسانانو دګټی اخيستلو لپاره چمتوده داځکه چي دخوږو اوبو زياته برخه په قطبونو کې دکنګل په بڼه، دغرونو دپاڼه او يا هم دځمکې لاندی اوبو په بڼه شته والی لری. چي دهغو څخه ګټه اخيستنه دڅاګانو او برمه کولو پرته ناشونی وی.

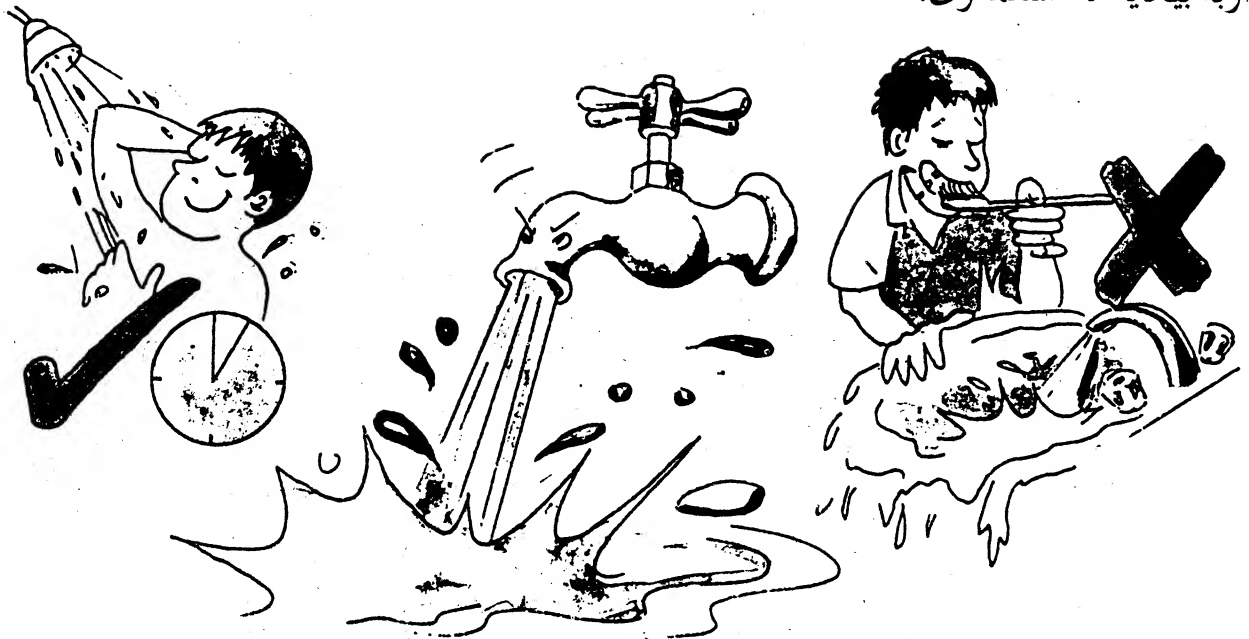

د ځمکې پر مخ داوبو اندازه بدلون نه مومي،
 بلکې دهغې بڼه بدليږي. د مثال په توګه د ځمکې
 د کړۍ اوبه د مختلفو سيمو د تودوخې د درجې له
 مخې په براس (بخار) بدليږي، دهغه څخه ورپېځي
 جوړېږي دهغې د کوچنيو څاڅکو څخه غټ
 څاڅکي جوړېږي او په نتيجه کې د اورښت
 (باران، واورې) په بڼه پر ځمکې وريږي. همدا
 اورښت بيا سمندرونو، رودونو او ډنډونو ته
 تونډي او يوه برخه يې د ځمکې په واسطه جذبېږي
 چي د حيواناتو او نباتاتو د ګټې وړ ګرځي.

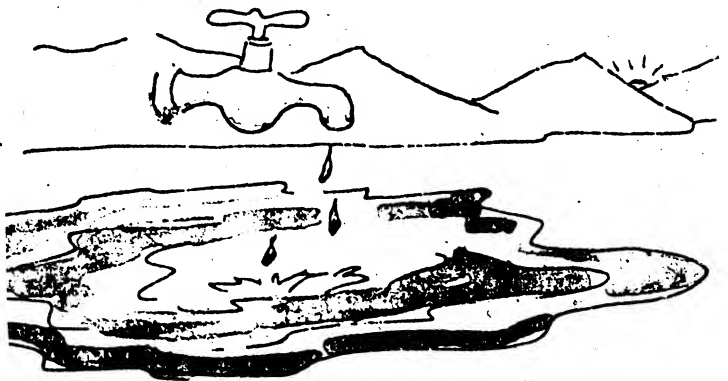
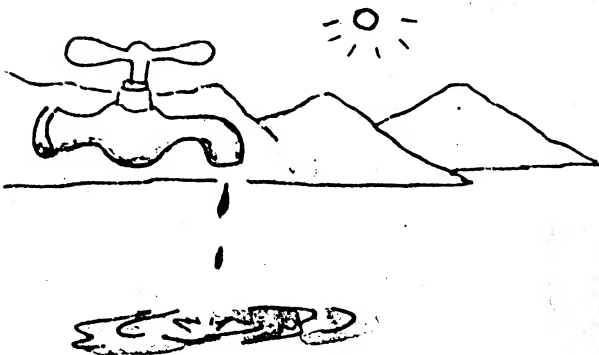
د نوموړې اورښت يوه برخه د ځمکې تل ته جذبېږي او د ځمکې لاندې اوبو د زيرمې د بڼې
 کيدو سبب ګرزي پدې توګه اوبه دوران کوي يعني بيا د ځمکې د مخ څخه په براس بدليږي چي
 دهغې څخه ورپېځي جوړې شي او نوموړې اوبه د اورښت په بڼه پر ځمکه بيا راوريږي.

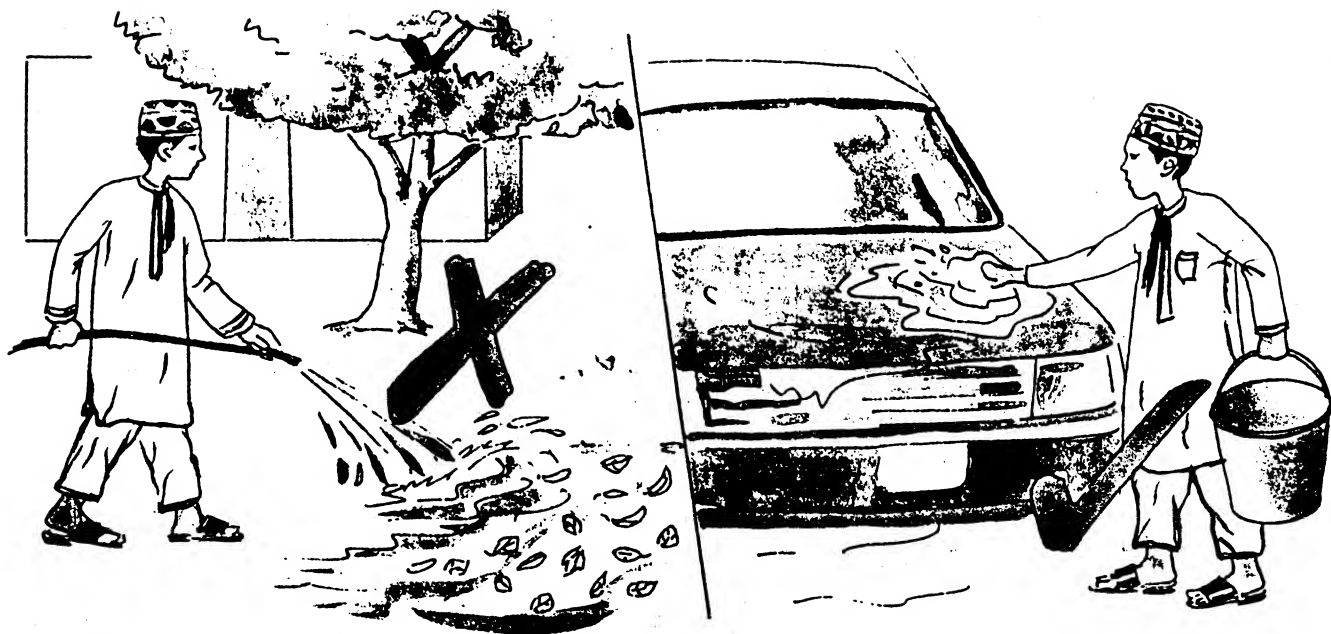
اوبه بيخايه مه استعمالوي.

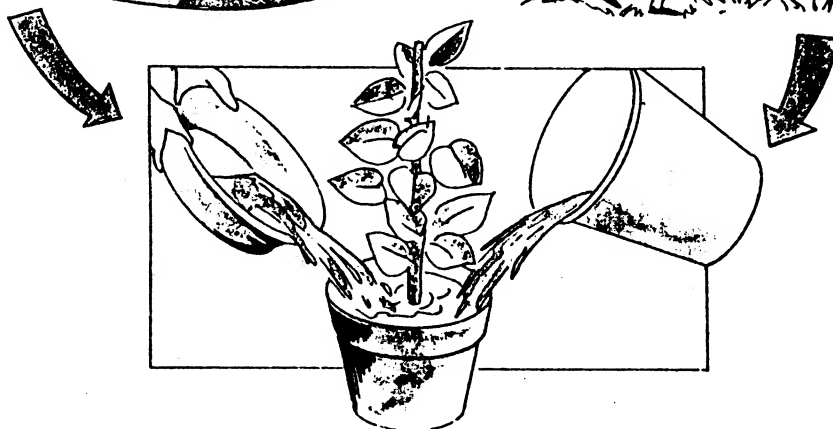
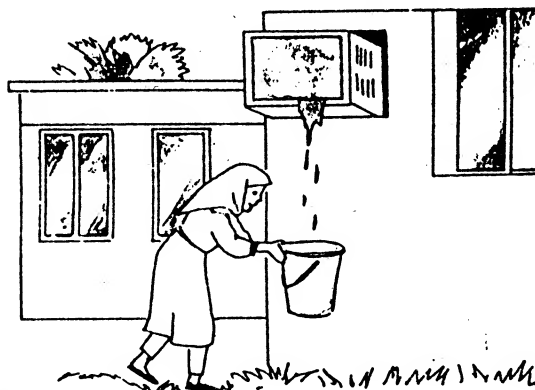
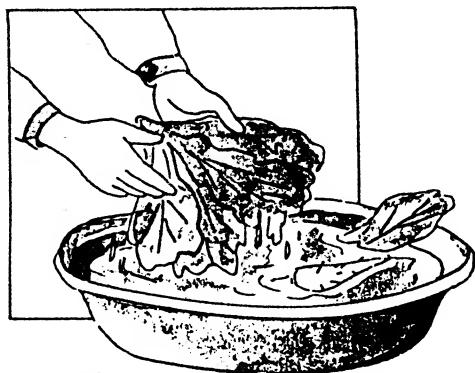
داوبو په استعمال کې افراط مه کوي ځکه په يوه حديث شريف کې راغلي ده چي داوبو د استعمال په وخت کې د افراط څخه کار مه اخلي که څه هم د رود پر غاړه وي. کله چي د مې شير دهن له کاره لويدي وي دهغي څخه د څاڅکي څاڅکي اوبو ضايع کيدو په ترڅ کې وروسته له يوې مودې زياتي اوبه ضايع کيږي. ځکه يو متل دي چي د څاڅکي څاڅکي څخه رود جوړيږي. نو که چيري تاسو هغه نه شي جوړولای بايد يوبل څوک راوغواړي ترڅو هغه جوړ کړي او داوبو د بيخايه تلو څخه مخنيوی وشي.

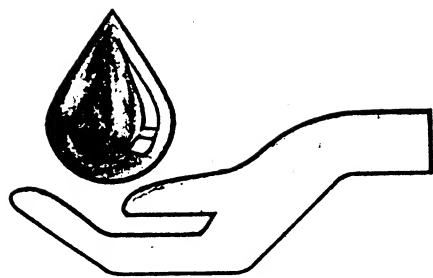
داو بو شخه باید مناسبه او پر خای گته و اخیستله شی د مثال په توگه موز کولای شو د عین
 اوبو شخه چی سابه مویری مینخلی وی گلدانونه او یانور کورنی نباتات اوبه کړو. پدی توگه
 هم اوبه نه ضایع کیږی او هم شوکارونه ترسره کیږی.

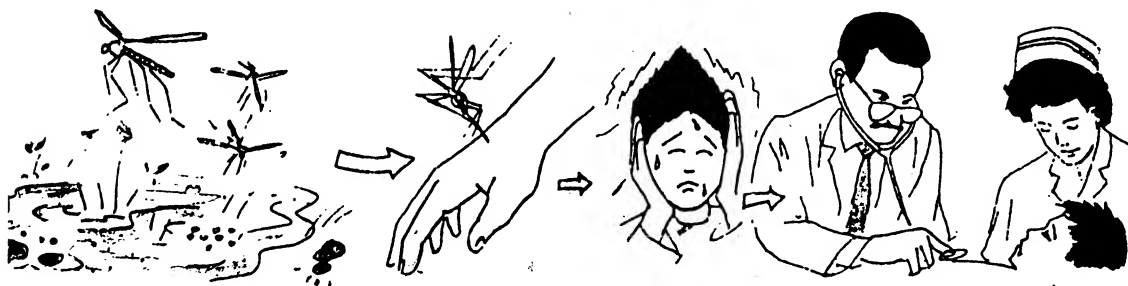
اوبه باید دبی پروای او بی باکی له امله د گنده اچولو، د رودونو، ویالو، چینو او خاکانو
پرغاره د جاموپه وینځلو اوهم د حیواناتو پواسطه باید گنده او ککری نه شی.

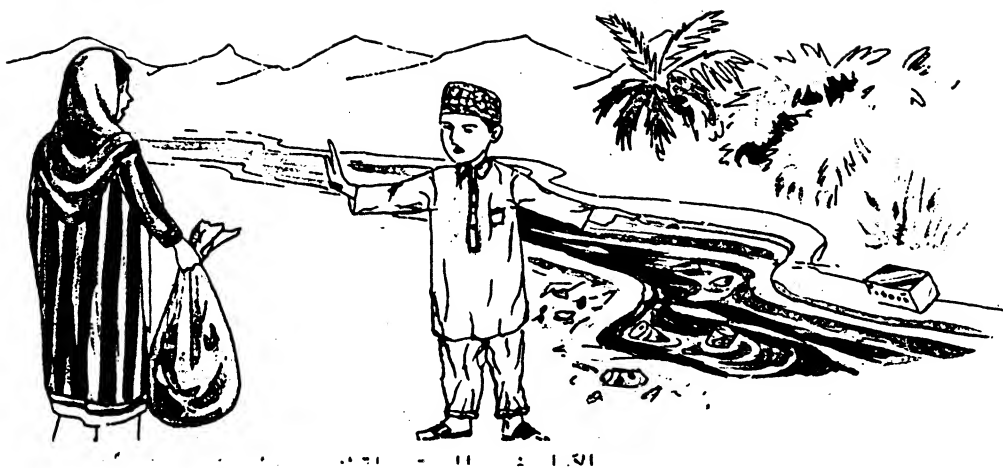
داو بو پاك او صفا ساتل نه يواځي دا چي
 دځانگړي روغتيا په ساتلو كي مرسته كوي،
 بلكي د چاپيريال او ټولني د روغتيا په
 ساتلو كي ډير مهم رول لوبوي، ځكه پدي
 توگه زموږ چاپيريال او سيمه پاكه او ستره

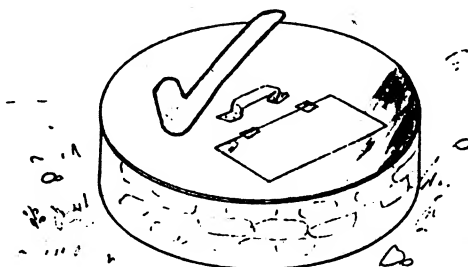
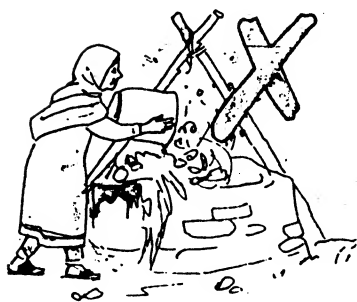
شكاري. دكړواو ناپاكو اوبو څخه د څكلو لپاره گټه نه شي اخيستل كيدلای
 دا ځكه چي نوموړي اوبه دراز راز ناروغيو سبب كړځي.

دكورونو دتشنابونو، هوتلونو، حمامونو، كارخانو او نورو ځايونو د ناپاكو اوكنده
 اوبو پواسطه دڅكلو د اوبو ككړوالی دمختلفو ناروغيو لکه نس ناستی، ويني لرونكي
 پيچ، دگيلې دناروغيو، دزړه دبدوالی يا كانگو، ملاریا، دپوتكي ناروغي،
 سرگرځيدلو او نورو ناروغيو سبب گرزي. نولدي كبله تر هغي چي امكان ولري
 بايد دنوموړو اوبو په ستره ساتلو كي هڅه وشي.

په هغو ځايونو کې چې د بمبي اوبه نشته او خلک د شاه او ويالو اوبه څکي، بايد بدی صورت
کې د شاه سر پټ کړی شي ترڅو د هغې اوبه ناپاکه او ککړې نه شي.

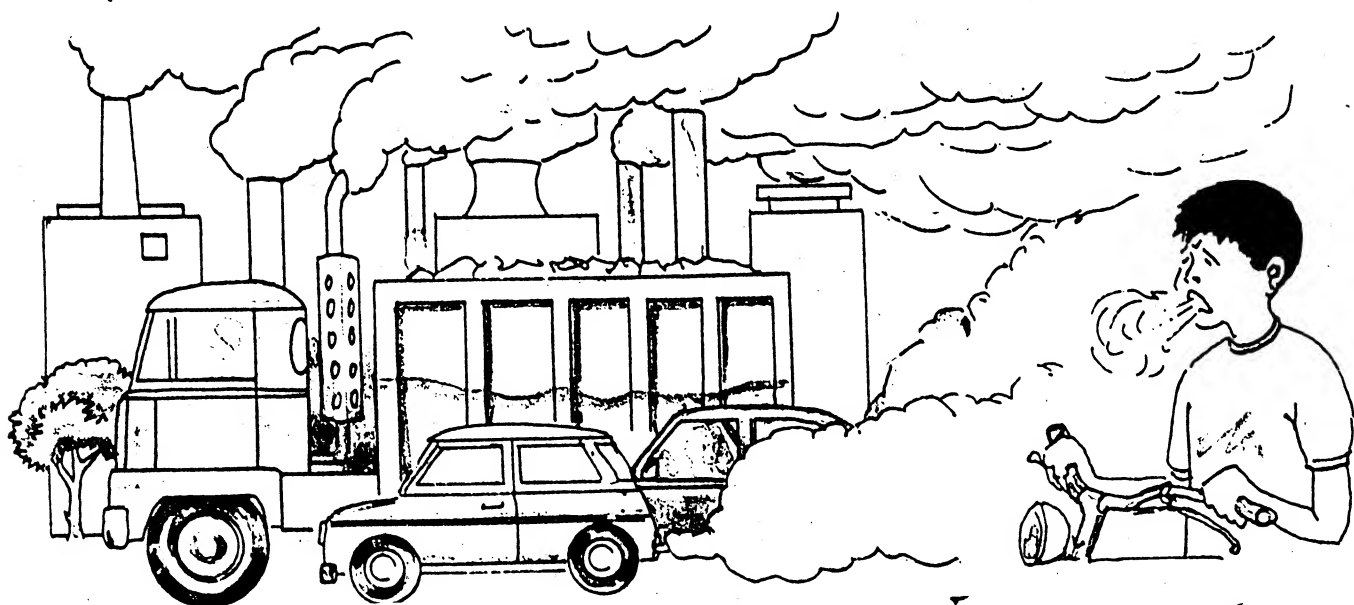

دويالو اوبه بايد د څکلو دمخه بڼه و ايشول شي او تر سپردو وروسته وڅکل شي. ځکه
بدی صورت کې يو شمير هغه مکروبونه چې په اوبو کې شته والی لري له منځه ځي او
د ناروغيو د پېښېدو مخه نيوله کېږي. په څاگانو او رودونو کې دگند (کثافت) داچولو څخه
مخنيوی وکړي.

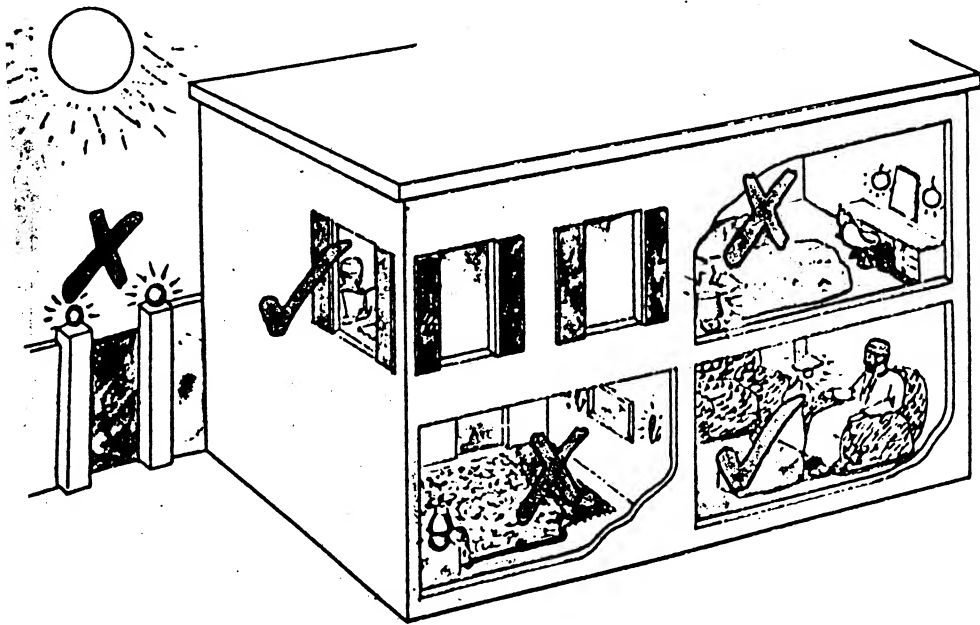
په هغو ځايونو کې چې اوبه ډنډېږي او ورسټېري بايد خاورې، شگې او کرپر واچول شي، ترڅو نوموړي کندی ډکې شي او دځینو ناروغيو لکه د ملاریا ډیسېډو څخه مخنیوی وشي. داځکه چې د ډنډونو دوچیدو په صورت کې د ملاریا د ماشي لپاره دهگي اچول امکان وړتیا لري.

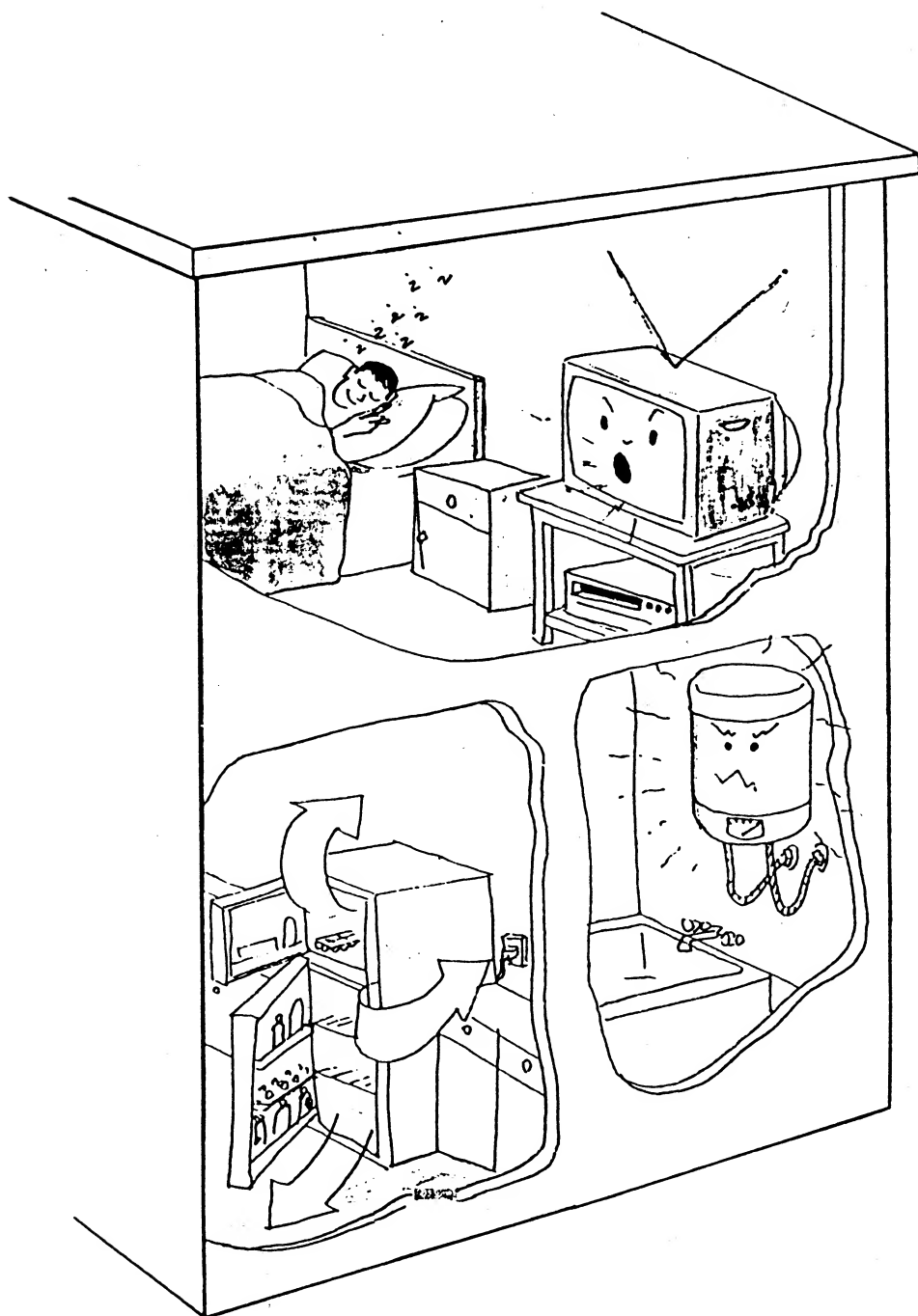
هغه گازونه چې د ماشین آلاتو موټرو، کارخانو څخه دسود دسوځیدو له امله دلوگي په بڼه خارجېږي دهوا ډککړیدو سبب گرزي او د تنفس په عملیه کې ستونزې پېښوي. دنوموړو آزادو شوو گازاتو یوه برخه دباران دشاڅکو سره یو محای کېږي او د تیزابي باران په بڼه پرځمکه راوړېږي او په پای کې په رودونو، و یالو او ډنډونو کې ورگډېږي. نوموړي تیزابي باران وې او نور نباتات نیغ په نیغه او هم دریسېو له لاری زیانمن کوي او کبانو ته په اوبو کې زیان رسوي. داستونزه په تیره بیا په پرمختللو او صنعتي هیوادونو کې زیاته پېښېږي.

دورځی خوا چی دلمرنا موجوده وی د کور وڅراغونو لگول یو بی حایه لگښت وی. دورځی رڼا له یوی خوا بی لگښته څیز وی اوله بلی خوا چاپیریال هم نه ککړوی دڅراغونو روښانه پریښودل د انرژۍ دضیاع سبب ګرزی د کور یا دکوته څخه دتلو ترڅه لومړی باید څراغونه مړه کړو. همدا ډول ځینی دبرښنا وسیلی لکه راډیو، تلویزیون، کمپیوتر اونور باید تر کتی اخیستنی وروسته سم دلاسه مړه شی اویدی توګه د انرژۍ دیی حایه لگښت څخه مخنیوی وشي.

*****

دینچال د دروازی
 دپیره کولو ترڅه باید
 تصمیم مونیولی وی چی
 څه ته موړتیاده، ځکه د
 ډیری مودی لپاره د
 یخچال د دروازی
 خلاص پرېښودل ددی
 سبب گړزی چی توده
 هوا یخچال ته ننوزی او
 بیاد دی تودی هوا
 سپول ډیری انرژي ته
 اړتیا لری او برسیره
 پردی دینچال دورانیدو
 سبب هم گړزیدای شی.

که چیری تاسو دخپلو والدینو سره کومی خواته په خپل موټر کی سفر کوی هغوی ته وواپی
چی دغیر ضروری سامانونو دوړلو او هم د موټر د ګړندی چلولو څخه ځان وساتی ځکه پدی
صورت کی له یوی خوا دپترول دلګښت اندازه ډیریری او له بل خوا د ټکر دیسبښیدو
امکان زیاتیری.

دکورپاتی سفری او اضافی مواد (گند) د کثافاتو په بیرلونو کی واچوی.

همدا ډول

نوموړی مواد بیا

هم استعمالولی

شی. د دنیا په

ډیرو هیواد نوکی

د پاکستان په

شمول فلزی

خیزونه، بوتلونه،

کاغذونه او

پلاستیکی لوسنې

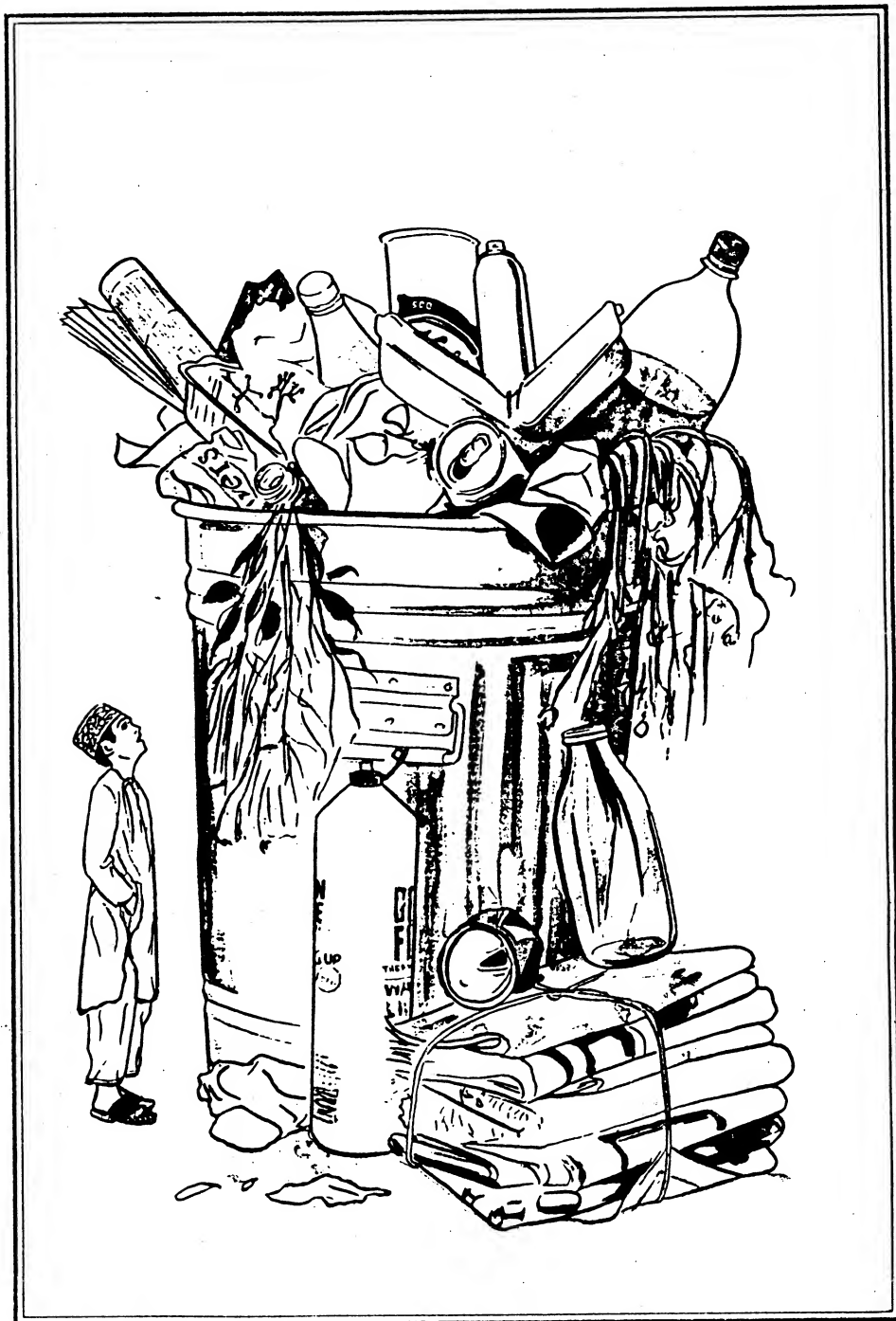
بیا ویلی کیږی او

په کار خانوکی

تری بیا نور

سامانونه یا دکار

وسایل جوړوی.

موز باید د کورپاتی شوی مواد او فاضله مواد لومړی جلا جلا کړو او په ځانگړو پلاستيکي کڅوړو کې د هغو سرونه کلک وکړو او بیا یې په ځانگړو هغو کثافت دانیو کې چي دساروالی لخوا ایښودل شوی دی واچوو. که چیرې هر وگړی دخپل کور گند هری خواته واچوی نو فکر وکړی چي ستاسو دسیمې اوکوڅی څخه به د گند له امله څه جوړشي له بده مرغه ډیر داسی لیدل شوی دی چي د کثافت دا نیو دشته والی سره سره ځینی له خلك خپل دکور گند هری خواته اچوی اویایې په کڅوړه کې بند په ویالو کې غورځوی. دا کار له یوی خوا په سیمه کې د مختلفو ناروغیو د خپریدو زمینه برابروي او له بلې خوا دیوی سیمې دخلکو دې باکی او بی پروایي ښودنه کوی.

دشیشه یی خیزونو، حلبی قطیو او کاغذونو هری خواته اچول دخلکو او حیواناتو د زورولو سبب گرژی او هم هغه سیمه بدرنگه کوی. برسیره پرده خینی حیوانات پلاستیکی خیزونه خوری او دهغو دناروغیو سبب گرژی. حلبی قطی او مات شوی شیشه یی خیزونه دانسان او حیوان دبدن دغوڅولو او خیرولو سبب گرژی.

(په تیره بیا ماشومان ډیر د دی خطر سره مخ وی ځکه ډیرنی پښی ابلې گرژی) برسیره پردی نوموړی مواد د موټر، موټرسایکل او بایسکل دټایرونو دسوری کیدو (پنچر) سبب هم گرژی.

دخپلي سيمي په سمسورتيا كې هڅه وكړي. يوه سيمه د نيا لگيو په كشينولو سره
سمسوره او ښكلي ښكاري. دا طبيعي ده چي سمسور، شنه او ښكلي ځايونه دهر
چاخو ښيري.

یونیالگی خرنګه کښینول کیري؟

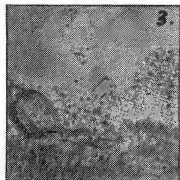
• هغه سامانونه چې د نیالګی د کښینولو لپاره پکار ځي لکه داو بوسطل، بیل او پلاستیکی کڅوړی باید چمتو شي. هغه پلاستیکی وړی کڅوړی چه په هغو کی نیالګی په قوړیه یادبزغلی ځای کی شنه شوی وی په یوه لویه پلاستیکی کڅوړه کی ږدو ترڅو د کښینولو ترځای پوری دوړلو په ترڅ کی نیالګی وچ نه شي.

• په ځمکه کی په مربع یا دایروي بڼه (40 X 40 X 40) سانتي متره یوه کنده وباسو (دیویایونیم بیل به اندازه) او دهغی خاوره یوی خواته اچوو ترڅو وروسته تری کار واخلو. باید و وایو چی د ځمکی پورتنی خاوره یوی خواته او لاندینی خاوره بلی خواته اچوو.

• وروسته له هغی چی دیو نیم بیل په ژوروالی موکنده و کښله د پورتنی خاوری څخه نیم بیل خاوره کندي ته اچوو او دهغی څخه تیری، لوتی او هرزه بوټی لری کوو ترڅو خاوره پسته شي.

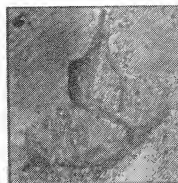
• د نیالګی دراوړل شوی بز غلیو څخه یو نیالګی په احتیاط سره را واخلی ترڅو نور نیالګی لوڅ نه شي، ځمکه دلوڅیدو په صورت کی نور نیالګی بیا وچیزی. د را اخیستل شوی نیالګی دیپلاستیکو کڅوړه باید تر کښینولو د مخه په چاکوپری او لری شي.

۱. نیالگی باید په عمودی یا ولاړه توګه په کیندل شوی کنده کی
کښینودل شی او هغه پورتنی خاوره چی موجلا ټوله کړی وه
دنیالګی په شاوخواکی واچول شی او پاتی کنده دلاندینی خاوری
پواسطه ډکه شی. باید پام وکړی چی نیالګی زخه نه شی او دهغی
ټولی ریښی ترخاورو لاندی شی څکه د لوڅ پاتی کیدو په صورت کی
نیالګی ښایي وچ شی.

۲. دنیالګی دشاوخوا پورتنی خاوره باید په پښو تښته شی ترڅو خاوره
ځای ونیسی او د ریښی شاوخوا څخه هوا بهر ونه وځی. پدی توګه په
هم نیالګی وچ نه شی او هم د هرزه بوټو دودی مخه ونیوله شی.

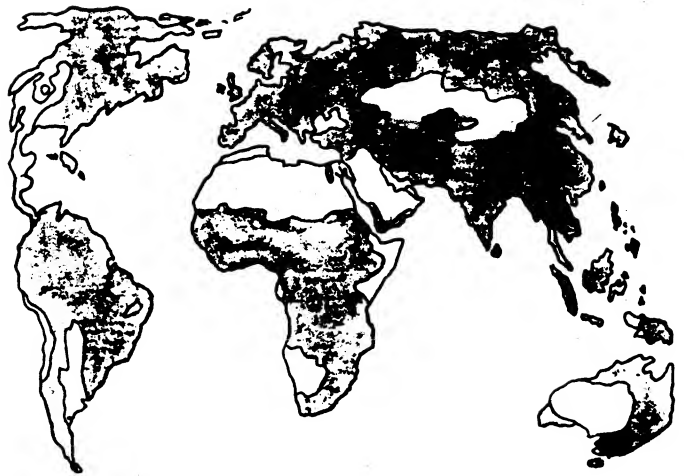

۳. دنیالګی دشاوخوا تښته شوی ځکه کی یو څه ژوره پاتی کړی چی
باید دنیالګی ایښودلو وروسته هلته اوبه واچول شی.

ترده وروسته دنیالګی څخه پرله پسې ساتنه کوی او مه پریرېدی
خاوری هغه وځوری اویا مات یی کړی.

دنړی په مختلفو برخو کې بیدیاوی یا
میری شته والی لری او تقریباً د ځمکې
وضع یو پر لسمه برخه بیدیاو ونیولی ده.
چی د کلنی اوربنت اندازه یی لږه ده.
په بیدیاو وکی یو شمیر ځانگړی نباتات
او حیوانات نو موږی سخت او ناوړه

شرایط زغملي شی او هلته ژوند کوی. محلی خلک دا تجربه لری چی څه ډول دبیدیا
د نباتاتو او حیواناتو څخه باید گټه واخلي او خپل ژوند پری وچلوی. باید ووايو چی هغوی
په ډیره هوشیارتیا او پاملرنه کولای شی دهغو څخه په گټه اخیستلو ژوند وکړی.

د دښتو شا وخوا دهغو سیمو پواسطه نیول
شوی ده چی هغوی ته وچی سیمی وایي.
دوچو اونیمه وچو سیمو خاوری اکثراً
حاصلخیزی وی او د کرکلی لپاره تری

گټه اخیستله کیږی. د کرنیزو خاورو په شاخواکی څرخایونه یا ورشوگان شته والی لری
چی هلته ګـ_____ورنی حیوانات خړیـ_____ری.

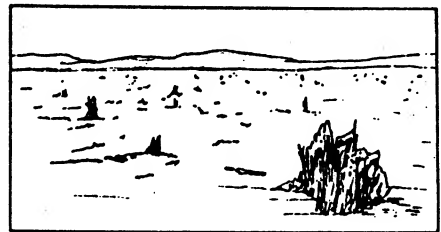

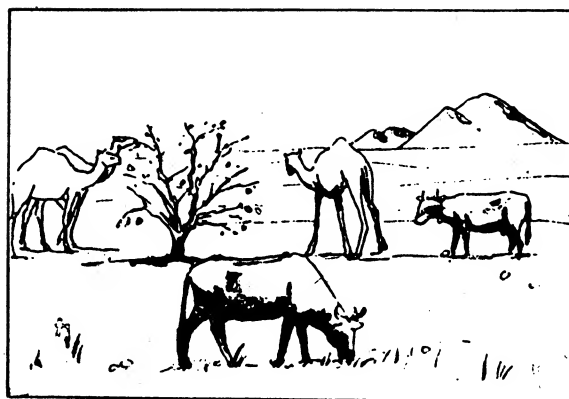
په وچو اونيمه وچو سيمو کي دديدوارو په پرتله اورسبت
ديروی خو دځکو دنا منظم والی او ناهمواری له کبله داوبو
زیاته برخه ضایع کیږي. پدی ډول سیمو کي کله کله د ټول
کال په ترڅ کي دیو ځلي باران امکان شته. داسي هم کيدای
شي چي ټول کال ښايي هلته اورسبت ونه شي. په وچو
سیمو کي داوبو څخه ډیر په احتیاط گټه اخیستله کیږي ترڅو
چيني او څاگانې وچي نه شي او ځمکي مالگیني نه شي. د دی
ډول سیمو خلکو دنوموړو سیمو سره توافق کړی او هلته

دژوند شي او ورځي تیروي، هغوی باید د ځمکي داوبو او شینکي (نباتي فرش) څخه په ډیره هوسپاریتیا او
پاملرنه گټه واخلي، ځکه دې احتیاطي په صورت کي ځمکي او نباتي شینکي له منځه ځي او بیا به دهغو لپاره دا
ډیره گرانه وی چي هلته خپل ژوند ته دوام ورکړي (باید ووايو چي زمونږ هیواد افغانستان دنړی و وچو اونيمه
وچو سیمو په ډله کي راځي). وی اوبوتي خاوره دقوی بارانونو د تخریب څخه ساتي پدی صورت کي دخاوری
بورتني حاصلخیزه برخه د باران پواسطه نه مینځل کیږي. برسره پرده د نباتاتو ریسني یوه اندازه اوبه جذبوی او
پدی توگه دخاوری د تخریب څخه مخنیوی کوي. (ځکه د ونودنشتوالی په صورت کي د قوی باران له کبله
سیلاب منځته راځي او ځمکه د ځانه سره مینځي.

*****

وي او بوټي د خپلي ودی لپاره کلونو ته اړتیا لري، خو د
هغې پري کول او له منځه وړل په یوه لږه موده (دقیقه) کي
تر سره کيدای شي. غيني هیوادونه د سون د موادو او کاغذ
جوړولو لپاره وي پری کوي. که چیري ډیری شوو ونو او
بوټو پرځای نوری وي او نباتات ونه کرل شي نو ځمکه لږ
څیري نوپه نتیجه کي د باران اوبه دسیلاب په بڼه د ځمکي
ښیرازه خاوره د ځانه سره مینځي او رودونو ته ئي وړي. پدی صورت کي د ځمکي ښیرازسبت لږیږي
اوبیا به نباتات هلته وده و نشي کولای.

خرخایونه او ورشوگانی دیوه ټا کلی شمیر حیواناتو لپاره خوراکی مواد چمتو کولی شی که چیری په هماغه ټاکلی شمیر حیوانات هلته وڅرول شی نو خرخای بیرته وده کوی او بیا بیا دکټی ورگریزی، خو د ډیرو حیواناتو دخریدلو له امله دهغو دله منځه تلو امکان زیاتیری. په ځینو ځایونو کی په یوه ټا کلی سیمه (خرخای) کی بی شمیره څاروی څری، تردی چی حیوانات دخرخای دنباتاتو رینبی هم و خوری او له بیخه ئی وباسی نو پدی صورت کی دخرخای څخه زیاته استفاده کیزی چی په نتیجه کی یی له یوی خوا حیوانات نه مریزی او له بلی خوا دخرخای بوتی دبیادوی کولو توان له لاسه ورکوی. په هغو سیمو کی چی خرخایونه دبیا رغیدو توان له لاسه ورکړی په نتیجه کی یی دځمکی مخ دشینکی (نباتی فرش) څخه بی برخی کیزی نو لوڅه ځمکه دباران پواسطه مینځل کیزی او دځمکی د مخ بنیرازه خاوره له منځه ځی. خاوره یو ډیر ارزښتناک مواد دی چی د انسان ژوند دځمکی پر مخ تأمینوی.

کله چي تاسو يونبات يا وحشي بوټي وگوري نو پريز دی چي هغه وده وکړي او دهغي دويستلو څخه
ډډه وکړي. داځکه چي نوموړي بوټي پخپل وار او اندازه د خاوري په ساتلو کي مرسته کوي. که
چيري تاسو هغه له منځه يوسي نو زړه منځه ځي او دهغه ځای بل څيز نه شي نيولای.

*****

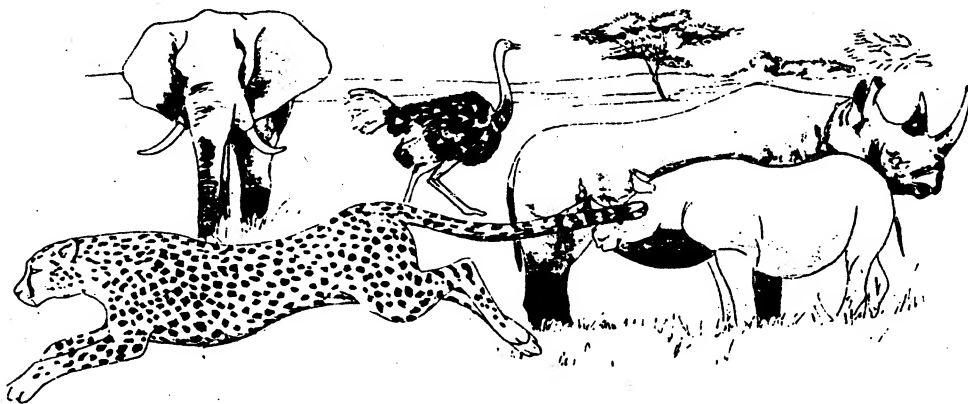

دنيالگيو کښينول او دونو ډيرښت د ژوند د چاپيريال
دلاېته کولو او سمسورتيا سره مرسته کوي. وي نه
يوازي داچي د خاوري د ساتني سبب گرزي، بلکي
په عين وخت کي په ځمکه باندې د باران دلکيد و
شدت هم لږوي که وي نه وي نو داورښت په نتيجه
کي سيلاب منځته راځي کوم چي انسانان، حيوانات
او کرنيزي ځمکي وړي. برسيره پردې وي او

نباتات دهوا څخه کارين دای اکسايد اخلي او پرځای يي اکسيجن چي زمونږ دتنفس ضرورت دی چټو
کوي که چيري تاسو باغچه يا په کور کي انگړلری نو مور او پلارته مو ووايي چي په کي وي وکړي
کومي چي سيوري جوړوي او دکور چاپيريال سوړ ساتي. همدا ډول دکور په انگړ کي ښکلي نباتات او
ترکاری وکړي ترڅو دارتيا وړمواد مو په خپل کور کي توليد شي.

دلرغون پوهانو د هغو پلټنو او څیړنو څخه چي د حیواناتو د بدن پر پاتي شوو (فوسیل) يي کړيځي داسي معلومه شوي ده چي د ځمکي پرمخ دانسانو د منځته راتگ څخه ميلونونه کاله پخوا يوشمير حيوانات د ځمکي پرمخ اوسيدل، خو اوس دهغوڅه نښه نه ليدله کيږي. دهغو دله منځه تلو عمده دليل لاتر اوسنه څرگنده نه دي، خو پوهان داسي اټکل کوي چي ښايي د هغو داوسيدو دسيمو د آب او هوا بدلون دنوموړو حیواناتو دژوند دپاي ته رسيدو سبب شوي وي. دنوموړو حیواناتو داوسيدو ځايونو داقليم دبدلون له امله هغه نباتات چي نوموړو حیواناتو په تري گټه اخيستله له منځه تللي چي په نتيجه کي يي دا ډول حیوانات هم له منځه لاړل. نن سبا هم يوشمير حيوانات هاتي (فيل)، د چيتاپرانگ، اوبښ مرغې (شتر مرغ)، کرگدن او داسي نور د له منځه تلو او لږيدو په درشل کي دي او دهغو په له منځه تلو کي دانسانانو لاس دي. داځکه چي همدا انسانان دي چي دنوموړو حیواناتو دژوند چاپيريال يي کډو کړ، دهغو دژوند چاپيريال ته يي دخپلو مقصدونو لپاره بدلون ورکړ او ورکوي يي، بيرحانه ښکارونه کوي او دهغو دژوند پاتي کيدو چانس لږوي. نو ځکه ددي ډول حیواناتو نسل دله منځه تلو په حالت کي دي او ښايي ژر له منځه لاړشي.

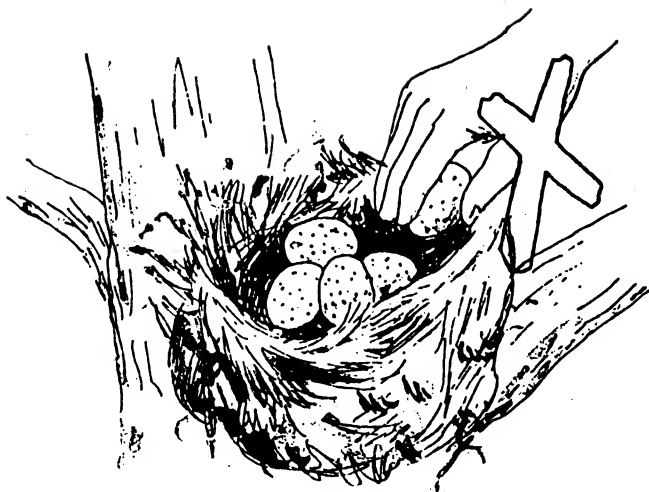

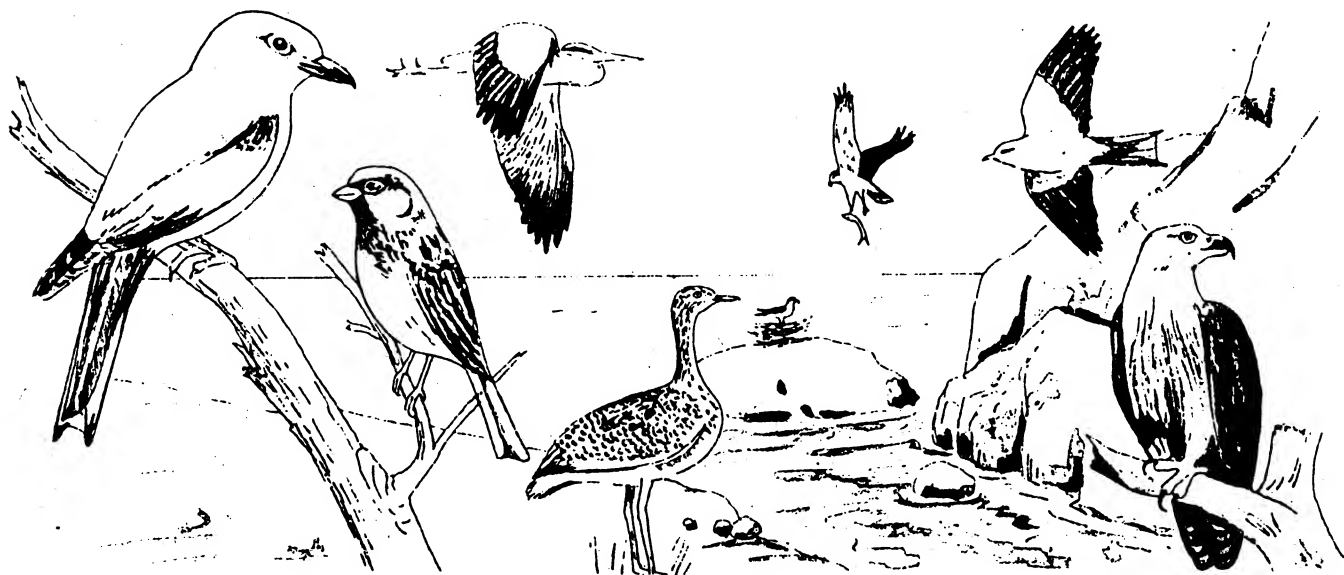
یو وخت د حیواناتو شمیر د ټمکی د کړۍ پر مخ بی شمیره وه خو هغوته د بی پروایۍ او ناپوهۍ له امله دهغو زیات شمیر د انسانانو پواسطه له منځه لاړل. د وحشی حیواناتو د لږیدو یو مهم دلیل د انسان پواسطه د هغو د ژوند د چاپیریال وړانول او د هغو بی اندازه ښکارول دی. اجازه ورکړی ترڅو حیوانات پخپله خوښه خپل ژوند ته دوام ورکړی.

مرغان د زرگونو کلونو راهیسی زموز د ژوند د چاپیریال یوه برخه جوړوی. پرېزدي چی مرغان خپل ژوند ته دوام ورکړی او دهگي اچولو پوسیله خپل نسل زیات کړی. دهغو دهگي اچولو ځایونه (ځالی) ولی وړانوی او پرېزدي چی پخپلو الوتنو سره آسمان ښکلی کړی.

تاسو کولای شی د مرغانو پواسطه خپل
کور او انگر ته ښکلا ورکړی. پخپل
کور کی دهغو لپاره دخوراک خښاک
زمینه برابره کړی ترڅو هغوی په ډاډه
زړه هلته خاله جوړه کړی. تاسو به
پدی توگه دهغوی د ژوند په طرز، د
خوراک، هکی اچولو او بچی زیرولو
دډول سره آشنا او بلد شی.

*****

شمشقی (سنگ پشت) په وچواو لمدو
سیمو کی ژوند کوی. هغوی خپلی
هکی د خاوری یا شکمی لاندی
پټوی، ترڅو وروسته له څه مودی په
پچيو بدلی شی. د شمشقی هکی هیڅکله
د خاوری څخه مه راوباسی داځکه
چی هکی پدی توگه زیانمنی کیزی او
دهغو څخه بیا بچی نه زیریزی.

په طبیعت کی د کبانو مختلف ډولونه شته والی لری. کبان د طبیعت یو مهمه برخه ده چی دهغی څخه ډیره کټه اخیستله کیزی. په کورونو، ډنډونو او دکب روزلی په پروژو کی کولای شو چی کبان وساتو.

کبان له یوی خوا د انسانانو لپاره د خوراکی موادو سرچینه ده او له بلی خوا دیوه ځای د ښکلا سبب هم ګرزی. برسیره پردی په مارکیت کی دهغو د خرڅیدو څخه پیسی هم لاسته راځی. خپل مور او پلار د کبانو روزنی ته وهڅوی

سپارښتنې

- * دنيا لگيو په کښينو لوی کی ډیره هڅه وکړی
- * دخپل چاپیریال او سیمه دککړولو څخه ډډه وکړی
- * دطبیعی سرچینو یا شتمنیو د مناسب او معقول استعمال پواسطه طبیعت دتولی په ساتلو کی برخه واخلي
- * مه پرېزدي چی داوبو څخه بیخایه استفاده وشي
- * د حیواناتو، نباتاتو او مرغانو دژوند چاپیریال مه وړانوی
- * د چاپیریال دروغ ساتلو لپاره دهغی په پاک او ستره ساتلو کی تل هڅه کوی
- * بیکاره څیزونه او گند (کثافات) په ځانگړو ځایونو کی واچوی.
- * د زړه بوگنوونکو او ناوړه غزونو او شور څخه ځان وژغوری.
- * د ژوند د چاپیریال اهمیت نورو ته څرگند کړی.

Summary

The Practical Environmental Conservation Guide is the first attempt in Afghan national languages illustrating environmental issues simply and pictorial.

The booklet is mainly designed for the use of Secondary School students to acquire knowledge about environmental issues and practically enable them participating in Environmental Problems mitigation such as: Water Saving, Water Pollution, Air Pollution, Energy Saving, Waste Management, Recycling/Rense of used materials, Planting Techniques, Desrtification and it's causes, Wildlife Protection, Causes of wildlife extinction and ways to prevent them from.

While we are cordially appreciating WWF-P, supporting us publishing the booklet, we hope it will help us to sustainable use of our natural resources for the benefit of existing and future generations.

Regards

Ata M. Noorzad

Advisor/ Senior Envir. Ednc. Officer

786

SAVE

**Practical Environmental
Conservation
Guide**

By

Roohullah Sultanpoori

1376